

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра практичної психології та психодіагностики

М. І. МУШКЕВИЧ

ПСИХОТЕРАПІЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

(в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти
ступеня бакалівр факультету психології)

Луцьк
Вежа-Друк
2022

УДК 615.851(075.8)

М 25

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол №10 від 21 червня 2022 р.)*

Рецензенти:

Гошовський Я. О. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Лазорко О. В. – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та клінічної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Губіна А. М. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри іноземної та української філології Луцького національного технічного університету.

Мушкевич М. І.

М 25 Психотерапія : навчально-методичні рекомендації (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр факультету психології) / М. І. Мушкевич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 88 с.

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Психотерапія» розроблено відповідно до навчального плану і складається з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій із проведення практичних та лабораторних занять, питань до самоконтролю, завдань для самостійної роботи, списку рекомендованої літератури. Вивчення дисципліни допоможе студентам орієнтуватися в теоретичних питаннях основних напрямів немедичної психотерапії як професійної діяльності й процесу психологічної допомоги. Представлено класичні напрями психотерапії, такі як психоаналіз, поведінкова, клієнт-центрована, тілесна, інтерперсональна психотерапія, гештальт-терапія та інші. Сучасні напрями психотерапевтичного знання розкрито з чотирьох точок зору (суть психотерапії, генеза неврозу, техніки психотерапії й результат психотерапевтичного впливу).

Матеріали призначені для студентів факультету психології, які навчаються за спеціальністю «Психологія».

УДК 159.98 : 613 (073)

© Мушкевич М. І., 2022

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Заплановані результати навчання	6
Вимоги до знань й умінь студентів	7
Результати навчання	8
Структура кредиту	11
Тематичний план лекцій	13
Методичні вказівки до практичних занять	17
Схематичний план практичних занять	19
Інструкції до лабораторних занять	27
Методичні вказівки з організації самостійної роботи	55
Тематичний план самостійної роботи	56
Планування неформальної індивідуальної роботи	58
Політика оцінювання	62
Політика щодо академічної доброчесності	65
Політика щодо дедлайнів та перескладання	66
Модульні контрольні роботи	67
Питання для підготовки до екзамену	79
Джерела, рекомендовані до опрацювання	83

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Психотерапії» базується на сучасних досягненнях психології, медицини і вирішує завдання теоретичної та практичної підготовки студентів до роботи в галузі практичної психології. Навчально-методичні рекомендації має чітко структурований виклад з акцентами на поняттях суті двадцяти психотерапевтичних напрямів, методах, засобах розв'язання основних скарг осіб, які потребують психологічної допомоги.

Теорія дисципліни містить розділи, кожен з яких характеризується специфічною для кожного із психотерапевтичних напрямів інформацією щодо суті психотерапевтичного процесу, розуміння причин виникнення генези неврозу. Студентам пропонуються для ознайомлення психотерапевтичні техніки й мотиви з метою подальшого їх використання на практичних та лабораторних заняттях. У кінці кожного розділу надається інформація щодо завершального етапу роботи з клієнтом відповідно до його «психологічного одужання».

Цінним для студентів є виділені завдання до кожного параграфа, які містять не лише теоретичні пункти, але й стимулюють студента творчо підходити до їх вирішення з метою випробування власних сил під час психотерапевтичних ситуацій. Систематичне використання рекомендацій сприятиме формуванню та закріпленню навичок самостійної роботи студентів із рекомендованою літературою.

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни «Психотерапія» студенти повинні знати предмет, завдання, історію розвитку науки психотерапії, основні засади психотерапії як науки, що вивчає загальні закономірності розвитку психічних порушень, методи та техніки комплексного психологічного впливу на емоції, свідомість людини, її поведінку при різних нервових, соматичних, психічних порушеннях.

Студенти повинні уміти застосовувати отримані знання у практичній діяльності, здійснювати оцінку психічного та психосоматичного стану особистості, використовувати методи та техніки психотерапії з метою психотерапевтичного лікування психоемоційних станів осіб, які звертаються за психологічною допомогою.

Запропонована програма з психотерапії містить в собі два проекти.

Перший з них – це надзвичайно цікава і дуже скомпресована інформація про провідні сучасні методи психотерапії. Без цієї інформації зрозуміти, яке широке поле охоплює сьогодні ці методи, мабуть, неможливо. Другий проект цієї програми – прихований – і відкривається лише при дуже уважному вивченні представленої інформації і додаткової літератури. Цей проект полягає в самому стилі складання програми: вивчення представленого матеріалу можна почати з будь-якого розділу, навіть від останніх розділів до першого. Кожна частина програми і кожен розділ є достатньо самостійними і, разом з тим, без знання загального контексту залишаються неповними. Відтак можна сказати, що програма у своїй прихованій формі є свого роду компендіумом або й короткою енциклопедією знань з психотерапії.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета курсу: дати студентам базові знання з психотерапії, про класичні та сучасні методи психотерапії, основні психотерапевтичні напрями та підходи, на основі здобутих теоретичних знань вдосконалити практичні навички ведення тренінгу терапевтично-консультативної діяльності.

Зміст навчальної програми спрямований на оволодіння студентами *практичними навиками*, які забезпечували б кваліфіковане професійне розв'язання завдань психологічної терапії, а саме:

- уміння проводити психологічне оцінювання із урахуванням нозологічної і вікової специфіки, а також у зв'язку із завданнями медико-психологічної експертизи;
- створення необхідного психологічного контакту й адекватного контролю психологічної дистанції;
- планування й організація терапевтичного процесу;
- вибір адекватного психотерапевтичного інструментарію;
- уміння здійснювати кількісний і якісний аналіз результатів дослідження у зв'язку з різними цілями: диференційною діагностикою, аналізом психічного стану, оцінюванням ефективності проведення терапії;
- володіння основними інтерпретаційними схемами й підходами;
- адекватне представлення отриманих даних у психологічному заключенні;
- засвоєння основними психотерапевтичними техніками, спрямованими на дослідження психологічних функцій, процесів, станів, міжособистісних взаємин.

Робота над програмою має здійснюватися в такий спосіб, щоб навчальний матеріал стимулював студентів до дискусій, критичного осмислення фактів, формулювання самостійних умовисновків, вироблення конструктивної позиції в діагностичній та терапевтичній роботі.

Курс побудований на принципах інтегративного підходу до розгляду психологічних явищ та категорій і є органічно пов'язаним із такими дисциплінами, як вікова та педагогічна, загальна, диференційна та соціальна психологія.

Методи проведення занять: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття.

Форма контролю: іспит.

Вимоги до знань й умінь студентів

Вивчивши даний курс, студенти повинні:

Знати:

- актуальні питання основних напрямків психотерапії як професійної діяльності і процесу психологічної допомоги;
- сучасні напрямки психотерапевтичного знання, що розкриваються з чотирьох точок зору: суть психотерапії, генеза неврозу, техніки психотерапії і результат психотерапевтичного впливу;
- сучасні альтернативні підходи до розуміння психотерапії та її процесу.

Вміти:

- проводити групову та індивідуальну психотерапію, дотримуючись етапів психотерапії;
- використовувати техніки психотерапії у роботі з клієнтом;
- розробляти психотерапевтичні програми та тренінги;
- оцінювати різноманітні профілактичні та психогігієнічні програми оздоровлення;
- надавати психотерапевтичну допомогу.

Результати навчання (Компетентності).

Інтегральна компетентність (ІК). Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9 Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку 7 предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку

СК10. та психопрофілактичну відповідно до запиту.

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Очікувані програмні результати навчання (ПРН):

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

4. СТРУКТУРА КРЕДИТУ

Тема	Кількість годин, відведених на:				
	Лекції	Практичні	Лабораторні	Консультац.	Самост. робота
МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ПСИХОТЕРАПІЇ					
Змістовний модуль 1. Основи психотерапії					
Тема 1. Історія розвитку психотерапії	2				2
Тема 2. Методи та етапи психотерапії	2	2			2
Тема 3. Етичний кодекс терапевта		2			2
Тема 4. Психодинамічна психотерапія	2	2	2		2
Тема 5. Аналітична психотерапія	2	2	2		2
Тема 6. Індивідуальна психотерапія	2	2	2		2
Тема 7. Когнітивна психотерапія. Поведінкова психотерапія	2	2	2		2
Тема 8. Клієнт-центрована психотерапія	2	2	2	2	2
Тема 9. Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Характерологічний аналіз К. Хорні	2	2	2	2	2
Загалом за Модуль 1	16	16	12	4	18
МОДУЛЬ 2. ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІ НАПРЯМКИ ТА ПІДХОДИ					
Змістовний модуль 2. Групова психотерапія					
Тема 10. Психодрама.	2	2	2		2
Тема 11. Біогенетичний аналіз А. Лоуена	2	2	2		2
Тема 12. Арт-терапія. Характерологічний аналіз В. Райха.	2	2	2		2
Тема 13. Гештальттерапія	2	2	2		2
Тема 14. Екзистенційна психотерапія		2	2		2
Тема 15. Позитивна психотерапія	2	2	2		2

Тема 16. Символдрама	2	2	2	2	2
Тема 17. Інтерперсональна психотерапія Г. Саллівена. Психотерапевтичний процес в руслі аналізу Е. Берна	2	2	2	2	2
Загалом за Модуль 2	14	16	16	4	16
МОДУЛЬ 3. ПРАКТИЧНА ПСИХОТЕРАПІЯ					
Змістовний модуль 3. Психотренінг: ігри і вправи					
Тема 18. Ігри та тренінги класичної психотерапії	2		2	2	4
Тема 19. Тренінги групової психотерапії			2	3	4
Тема 20. Ігри та вправи гуманістичної психотерапії			2		2
Загалом за Модуль 3	2		6		10
Загалом за Модулями	32	32	34	8	44

Форма контролю*:

ДС – дискусія,

ДБ – дебати,

Т – тести,

ТР – тренінг,

РЗ/К – розв'язування задач/кейсів,

ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента,

РМГ – робота в малих групах,

МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота,

Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо,

Неформальна освіта.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовний модуль 1. Основи психотерапії (16 год.)

Лекція 1. Тема «Історія розвитку і сучасні етапи психотерапії»

1. Суть поняття психотерапії.
2. Види, підходи та методи психотерапії.

Література: 1; 2; 5; 6; 9; 14; 15.

Лекція 2. Тема 2 – 3. «Методи та етапи психотерапії». Етичний кодекс терапевта

3. Етапи психотерапевтичного процесу.
4. Основні скарги клієнтів.
5. Етнічні принципи психотерапевта.

Література: 1; 2; 5; 6; 9; 14; 15.

Лекція 3. Тема 4. «Психодинамічна психотерапія»

1. Суть психодинамічної психотерапії.
2. Генезис неврозу психодинамічної психотерапії.
3. Техніки психоаналізу.
4. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 5; 9; 14; 15; 16.

Лекція 4. Тема 5. «Аналітична психотерапія»

1. Суть аналітичної психотерапії.
2. Генезис неврозу аналітичної психотерапії.
3. Техніки аналітичної психології.
4. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 5; 9; 14; 15; 16.

Лекція 5. Тема 6. «Індивідуальна психотерапія»

1. Суть індивідуальної психотерапії.
2. Генезис неврозу.
3. Техніки індивідуальної психології.
4. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 5; 9; 14; 15; 16.

Лекція 6. Тема 7. «Когнітивна психотерапія. Поведінкова психотерапія»

1. Патогенез психопатологічних розладів.
2. Суть когнітивної психотерапії.
3. Техніки когнітивної психотерапії.
4. Результати психотерапевтичного впливу.
5. Суть поведінкової психотерапії.
6. Генезис неврозу.
7. Техніки поведінкової психотерапії.
8. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 2; 5; 9; 10; 11; 14; 15; 16.

Лекція 7. Тема 8. «Клієнт-центрована психотерапія»

1. Суть клієнт-центрованої психотерапії.
2. Генезис неврозу.
3. Техніки клієнт-центрованої психотерапії.
4. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 5; 6; 7; 9; 14; 15; 17.

Лекція 8. Тема 9. «Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Характерологічний аналіз К. Хорні»

1. Суть гуманістичного психоаналізу Е. Фромма. Суть характерологічного аналізу К. Хорні.
2. Генезис неврозу.
3. Структура характеру.
1. Використання характерологічного аналізу в інших галузях науки і культури.
2. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 2; 4; 5; 6; 9; 14; 15; 16; 17.

Змістовний модуль 2. Групова психотерапія (14 год.)

Лекція 9. Тема 10. «Психодрама»

1. Суть психодрами.
2. Генезис неврозу.

3. Фази психодраматичної дії.
4. Техніки психодрами.
5. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 4; 5; 6; 12; 14; 15; 16; 17.

Лекція 10. Тема 11. «Біогенетичний аналіз А. Лоуена»

1. Суть біогенетичного аналізу.
2. Техніки біогенетичного аналізу.
3. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 4; 5; 6; 12; 14; 15; 16; 17.

Лекція 11. Тема 12. «Арт-терапія. Тілесно-орієнтована психотерапія В. Райха»

1. Суть арт-терапії.
2. Суть тілесно-орієнтованої психотерапії.
3. Сімейна психотерапія.
4. Групова психотерапія.
5. Короткотривала психотерапія.
6. Техніки.
7. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 4; 5; 6; 7; 14; 15; 16; 17.

Лекція 12. Тема 13 – 14. «Гештальттерапія. Екзистенційна психотерапія»

1. Суть гештальттерапії.
2. Генезис неврозу.
3. Техніки в гештальттерапії.
4. Результати психотерапевтичного впливу.
5. Суть екзистенційної психотерапії.
6. Генезис неврозу.
7. Техніки в екзистенцій парадигмі.
8. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 4; 5; 6; 13; 14; 15; 16; 17.

Лекція 13. Тема 15. «Позитивна психотерапія»

1. Суть поведінкової та позитивної психотерапії.
2. Генезис неврозу.
3. Техніки позитивної психотерапії.
4. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 4; 5; 6; 12; 14; 15; 16; 17.

Лекція 14. Тема 16. «Символдрама»

6. Суть символдрами.
7. Техніки проведення символдрами.
8. Стандартні мотиви символдрами.
9. Основні мотиви символ драми для дітей та підлітків.

Література: 1; 2; 4; 5; 6; 12; 14; 15; 16; 17.

Лекція 15. Тема 17. «Інтерперсональна психотерапія Г. Саллівена.

Психотерапевтичний процес в руслі аналізу Е. Берна»

1. Суть теорії міжособистісних відносин. Суть теорії трансактного аналізу.
2. Техніка теорії інтеперсональних відносин.
3. Основні процедури трансактного аналізу.
4. Результати психотерапевтичного впливу.

Література: 1; 2; 4; 5; 6; 12; 14; 15; 16; 17.

Змістовний модуль 3. Психотренінг: ігри і вправи

Лекція 16. Тема 18. «Ігри та тренінги класичної психотерапії».

1. Когнітивно-поведінкова ігрова психотерапія.
2. Недерективна ігрова психотерапія.
3. Структурована ігрова психотерапія.
4. Ігрова психотерапія в роботі з дітьми та дорослими.

Література: 2, 6, 8, 10, 16.

Методичні вказівки до практичних занять

Запланована тематика практичних та лабораторних занять з «Психотерапії» передбачає засвоєння: знань з організації практичної діяльності психолога, психотерапевта; методики дослідження особистості в терапевтичній групі; особливостей психологічної допомоги різним категоріям клієнтів; досвіду роботи вітчизняних та зарубіжних практичних психологів, психотерапевтів.

Загальна підготовка студентів до практичних занять полягає в опрацюванні запропонованої літератури та оволодінні матеріалом за питаннями плану до кожного заняття. Під час проведення практичного заняття студенти роблять повідомлення, невеликі доповіді і презентації, предметом яких можуть бути не лише вказані в темі практичних занять питання, але і окремі, як правило, особливі випадки, які носять дискусійний характер та ін.

Така підготовка сприяє засвоєнню основних знань, розвитку професійно значимих якостей майбутніх психологів, формує системне психологічне мислення та показує можливість індивідуальних наукових та практичних доробок в сучасній психотерапевтичній проблематиці проблематиці, допомагає студентам визначитися у широкому спектрі психотерапевтичних напрямів.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки:

- визначте питання для підготовки (ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття);
- візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним);
- визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного та лабораторного заняття;
- прочитайте ці розділи;

- складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання;
- визначте основні поняття, які ви повинні засвоїти;
- проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми;
- для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу;
- визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями ви можете звернутися на консультації до викладача;
- перевірте, як ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки:

- прочитайте запропоноване першоджерело;
- правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані);
- складіть план (простий або складний);
- для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі;
- представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо;
- для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

СХЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1 (16 год.)

Практичне заняття 1. Методи та етапи психотерапії

1. Вимоги до психотерапевта.
2. Клієнти психотерапевта.
3. Психологічне консультування, психологічна корекція і психотерапія.
4. Етапи психотерапевтичної сесії.
5. Механізми психотерапії.

Основні поняття: психотерапія, психотерапевт, психотерапевта сесія, психотерапевтичний процес, клієнт, психологічне консультування, психологічна корекція, методи, цілі.

Література: 1, 2, 3, 5, 6, 9, 15, 21.

Практичне заняття 2. Етичний кодекс терапевта

1. Етичні принципи психотерапевта.
2. Основні скарги клієнтів.
3. Принципи психотерапії.

Основні поняття: етичний кодекс, незрозуміла скарга, складна скарга, складена скарга, скарга із прихованим змістом, хитра скарга, скарга на іншого, нерозумна скарга, принципи психотерапії.

Література: 1; 3; 5; 6; 9; 15.

Практичне заняття 3. Психодинамічна психотерапія.

1. Базова модель психодинамічної психотерапії.
2. Етапи психотерапевтичного процесу в психодинамічній психотерапії.
3. Типи регресивної поведінки
4. Поняття “трансферу” та “лібідо” в психодинамічній психотерапії З. Фрейда.
5. Психотерапевтичне дослідження пацієнта в психодинамічній психотерапії.
6. Результат психодинамічної психотерапії.

Основні поняття: психодинамічна психотерапія, невроз, енергія,

етапи психотерапевтичного процесу, трансфер, лібідо, Ід, Его, Супер-Его, регресія, витіснення, заміщення, фіксація, оральна стадія, анальна стадія, латентна стадія, генітальна стадія, сон, контрпереніс, Едіпів комплекс, комплекс Електри, лібідо, Аніма, Анімус, комплекс, архетип, катарсис, тлумачення, трансфер, контрансфер, аналіз сноведінь, метод апліфікації, екстраверт, інтраверт, Его, Персона, Самість.

Література: 1, 2, 3, 5, 7, 9, 14, 15, 17, 23, 35.

Практичне заняття 4. Аналітична психологія К. Г. Юнга.

1. Аналітична психологія і психотерапія К. Юнга.
2. Психотерапевтичний процес.
3. Структура особистості за К. Юнгом.
4. Поняття Аніми та Анімуса в аналітичній психології К. Г. Юнга.
5. Техніки аналітичній психології: аналіз сноведінь, активна уява, метод ампліфікації.

Основні поняття: лібідо, Аніма, Анімус, комплекс, архетип, катарсис, тлумачення, трансфер, контрансфер, аналіз сноведінь, метод апліфікації, екстраверт, інтраверт, Его, Персона, Самість.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 17, 23.

Практичне заняття 5. Індивідуальна психологія

1. Індивідуальна психологія і психотерапія А. Адлера.
2. Порівняйте підходи індивідуальної психології А. Адлера і психоаналізу в світоглядних установах, теоретичних основах, в меті, описанні факторів терапії, в методах.
3. Стиль життя за А. Адлером.
4. Дослідження ранніх спогадів.

Основні поняття: клієнт, компенсація, псевдокомпенсація, прагнення до досконалості, надмірна опіка, зневага, позиція, соціальні об'єкти, субсоціальні об'єкти, супрасоціальні об'єкти, життєвий стиль, актуальний стан клієнта, деорієнтація, інсайт, інтерпритація.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 17, 32.

Практичне заняття 6. Когнітивна психотерапія. Поведінкова психотерапія

1. Етапи психотерапії.
2. Основні поняття і методи когнітивної психотерапії.

3. Когнітивна модель депресії.

4. Техніки когнітивної психотерапії: виявлення автоматичних думок, перевірки валідності автоматичних думок і когнітивної реконструкції.

5. Етапи поведінкової психотерапії.

6. Основні поняття поведінкової психотерапії.

7. Техніки поведінковій психотерапії.

Основні поняття: автоматичні думки, базові переконання, егосинтонність, ідентифікація неадаптивних думок, віддалення, перевірка істинної неадаптивної думки, фобія, колаборативне ставлення, терапевт, пацієнт, когнітивні викривлення.

Література: 1, 2, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 17.

Практичне заняття 7. Клієнт-центрована психотерапія К. Роджерса.

1. Необхідні умови психотерапевтичної зміни клієнта.

2. Результат клієнт-центрованої терапії.

3. Техніки клієнт-центрованої психотерапії: рефлексивних відповідей, емпатійних відповідей, терапевтичної метафори.

Основні поняття: клієнт-центрований підхід, ресурс змін, емпатія, конгруентність, інконгруентність, Я-концепція, терапевт, клієнт, метафора, рефлексивні відповіді, емпатійні відповіді, симпто-матика, Я, не-Я.

Література: 1, 2, 5, 8, 9, 14, 15, 17.

Практичне заняття 8. Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Характерологічний аналіз К. Хорні

1. Основні поняття гуманістичного психоаналізу Е. Фромма.

2. Генеза неврозу.

3. Структура характеру.

4. Основи характерологічного аналізу К. Хорні.

5. Генеза неврозу.

6. Використання характерологічного аналізу в інших галузях науки і культури.

7. Результат психотерапевтичного впливу.

Основні поняття: несвідомі психологічні механізми, екзистенційні потреби, фіксація, рецептивний тип, експлуатативний тип, накопичуваний тип, ринковим типом, активна самореалізація, базальний конфлікт, поступливий тип характеру, відособлений тип характеру, ворожий тип характеру, невротичні симптоми.

Література: 5; 9; 14; 15; 22.

Змістовний модуль 2 (16 год.)

Практичне заняття 9. Психодрама

1. Основні типи порушень рольового розвитку.
2. Регресія.
3. Фази психодраматичного дійства.
4. Техніки психодрами: дзеркало, репліка в сторону, двійник, діалог, монолог.

Основні поняття: соціальний атом, соматична роль, соціальна роль, психологічна роль, трансцендентальна роль, інtrarольовий конфлікт, інтраперсональний конфлікт, рольова дистанція, катарсис, інсайт, наuczіння, допоміжне Я, аналітик, режисер, терапевт, ведучий групи.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 17, 28, 29.

Практичне заняття 10. Біоенергетичний аналіз А. Лоуен

1. Суть біоенергетичного аналізу.
2. Техніки біоенергетичного аналізу.
3. Результат психотерапевтичного впливу

Основні поняття: шизоїдна характерологічна структура, оральна характерологічна структура, нарцистична характерологічна структура, мазохистська характерологічна структура, ригідний характер.

Література: 5; 9; 14; 15; 16; 22; 24.

Практичне заняття 11. Арт-терапія. Характерологічний аналіз В. Райха. Інші види психотерапії

1. Основні процедури арт-терапії.
2. Види арт-терапії.
3. Основи характерологічного аналізу В. Райха

4. Техніки характерологічного аналізу.
5. Сімейна психотерапія.
6. Короткотривала психотерапія.

Основні поняття: характерний панцир, біоенергія, органічна енергія, залежна поведінка, пошукова поведінка, фази розвитку психотерапевтичної групи, механізми лікувальної дії,

Література: 5; 9; 14; 15; 16; 22.

Практичне заняття 12. Гештальт-терапія.

1. Життєва філософія гештальт-терапії (9 заповідей). Поняття „автентичної особистості”.
2. Особливості психотерапевтичного контакту в гештальт-терапії.
3. Механізми гештальт-терапії.
4. Техніка “пустий стілець”.

Основні поняття: гештальт, конфлюенція, інтроекція, проекція, ретрофлексія, дефлексія, експлозія, імплізія, обмін кліше, автентичність, “гарячий стілець”, “пустий стілець”.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 17.

Практичне заняття 13. Екзистенційна психотерапія

1. Суть екзистенційної психотерапії.
2. Генеза неврозу.
3. Техніки в екзистенційній парадигмі.
4. Результат психотерапевтичного впливу.

Основні поняття: зустріч, досвід, пікове переживання, автентичність, самоактуалізація, цінність, буття, феноменологічний світ, подія.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 17, 18.

Практичне заняття 14. Позитивна психотерапія

1. Суть позитивної психотерапії.
2. Техніки позитивної психотерапії.

Основні поняття: принцип гармонізації, п’ятиступенева стратегія, positum-підхід, психодинамічний диференційний аналіз, відношенні до Я, Ти, Ми, пра-Ми, дистанціювання від конфлікту,

опрацьовування конфлікту, ситуативне схвалення, вербалізація, розширення життєвих цілей.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 16, 17, 19.

Практичне заняття 15. Символдрама.

1. Особливості психотерапевтичного контакту в символдрамі.
2. Психотерапевтичні мотиви символдрами.
3. Техніки символдрами: лісова галявина, човен, печера, луг, підйом вгору, пересування вздовж струмка.

Основні поняття: переживання минулого, перспектива, творчий потенціал, індивідуальна робота, групова робота, сноведіння, фантазії, імагінація, малюнок, символ, розслаблення, психотерапевтичні стратегії, мотиви, техніки символдрами.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 17, 33.

Практичне заняття 16. Інтерперсональна психотерапія Г. Саллівена. Психотерапевтичний процес в руслі аналізу Берна.

1. Суть теорії міжособистісних відносин.
2. Техніка теорії інтерперсональних відносин.
3. Суть теорії трансактного аналізу.
4. Основні процедури трансактного аналізу.
5. Результат психотерапевтичного впливу.

Основні поняття: напруга, трансформація енергії, динамізм, потреба в ніжності, потреба в безпеці, персоніфікація, трансакція, сімейне моделювання, природна дитина, адаптована дитина, доросле Я.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 15, 17.

Змістовний модуль 3 (6 год.)

Практичне заняття 17. Ігри та тренінги класичної психотерапії

1. Психологічний контекст групових занять.
2. Склад групи.
3. Умови простору і часу.
4. Ігри та вправи в навчанні техніки релаксації.
5. Аутогенне тренування.

6. Особливості проведення заняття.

Основні поняття: психотерапевтична гра, групове заняття, група, учасник групи, ведучий, активне керівництво, груповий розвиток, емоційний контакт, довіра, атмосфера, аутотренінг, аутогенне тренування, техніки, ігри, внутрішній еталон бажаного відчуття, саморозслаблення, релаксація, м'язове розслаблення, психопрофілактика, психологічна корекція.

Література: 1, 2, 5, 9, 14, 16, 21, 25, 34.

Практичне заняття 18. Групова психотерапія.

1. Особливості проведення групової психотерапії.
2. Групова психотерапія з дітьми 7–11 років.
3. Групова психотерапія з підлітками 12–15 років.

Основні поняття: корекція самооцінка, психологічний захист, система цінностей, полорольове самовідчуття, корекція поведінки, аргументація, самоорганізація, психотерапевтична група, вікові межі, кількісний склад.

Література: 1, 5, 19, 24, 31.

Практичне заняття 19. Ігри та вправи гуманістичної психотерапії

1. Кодування повідомлень клієнтом.
2. Загроза, захист.
3. Заперечення, або подавляючий бар'єр.
4. Деривантне подавлення, або компроміс.
5. Хибні бар'єри.
6. Механізми маскування.
7. Процес кодування: додаткові фактори.
8. Поверхові і глибинні дериванти.
9. Декодування замаскованих повідомлень
10. Методи декодування.
11. Різновиди ізольованого декодування.
12. Комунікативний підхід до декодування.
13. Відсутність закодованого значення.
14. Аналіз адаптивних контекстів.

15. Терапевтичні інтервенції терапевта.

16. Значення інтервенцій.

Основні поняття: загроза, захист, заперечення, подавляючий бар'єр, деривантне подавлення, компроміс, хибні бар'єри, заміщення, трансформація, символізація, репрезентація, конденсація, ступення, вторинна переробка, ізольоване декодування, конструювання висновків, декодування ізольованих символів, маніфестний деривант, повторення маніфестного змісту, психотерапевтична ситуація, терапевт, процес дешифровки, символізація, первинний образ, маніфестний символ, тема, образи, інтервенція терапевта, деривантний комплекс.

Література: 1, 2, 5, 16, 25, 31.

Інструкції до лабораторних занять

Запропоновані лабораторні заняття з основ психотерапії та тренінгу психотерапевтично-консультативної діяльності передбачають ознайомлення студентів із: методами та етапами психотерапії, психотерапевтичними техніками психодинамічної терапії при роботі із пацієнтами, які мають різні рівні порушень: з основними етапами психотерапевтичного процесу, з особливостями проведення первинного інтерв'ю із дорослими пацієнтами та дітьми, з техніками перевірки обґрунтованості автоматичних думок і когнітивної реконструкції (заняття № 1); психотерапевтичними техніками аналітичної психотерапії (заняття № 2); психотерапевтичними техніками індивідуальної психотерапії (заняття № 3); психотерапевтичними техніками когнітивної та поведінкової психотерапії (заняття № 4); психотерапевтичними техніками клієнт-центрованої психотерапії (заняття № 5); з техніками гуманістичного та характерологічного психоаналізу (заняття № 6); з основними техніками психодрами (заняття № 7); психотерапевтичними техніками біогенетичного аналізу (заняття № 8); з особливостями роботи з малюнком та основними техніками характерологічного аналізу В. Райха (заняття № 9); з основними техніками гештальт-терапії (заняття № 10); психотерапевтичними техніками екзистенційної психотерапії (заняття № 11); психотерапевтичними техніками позитивної психотерапії (заняття № 12); з психотерапевтичними техніками символдрами (заняття № 13); з особливостями інтерперсональної психотерапії та трансактного аналізу (заняття № 14); із особливостями класичної психотерапії (заняття № 17-18); із особливостями організації групової психотерапії (заняття № 19); з особливостями кодування повідомлень клієнтом, із особливостями декодування замаскованих повідомлень (заняття № 20).

Проведення лабораторних робіт традиційне: студент ознайомлюється з темою роботи, метою, при необхідності звертається до теоретичної довідки. Вивчає інструкцію лабораторної роботи, приступає до її виконання. По кожній роботі передбачається письмовий звіт.

Змістовний модуль 1 (12 год.)

Лабораторне заняття №1. Тема «Психодинамічна психотерапія».

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи в психодинамічній терапії, основні техніки психодинамічної психотерапії, основні правила психодинамічної терапії, специфічні та неспецифічні засоби психодинамічної психотерапії.

Матеріал для заняття: тексти первинних інтерв'ю різних клієнтів, тексти технік.

Література

1. Атватер И., Даффи К. Г. Психотерапия // Атватер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003.– С. 403 – 433.

2. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

3. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

4. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

5. Фрейд А., Фрейд З. Детская сексуальность и психоанализ детских неврозов (Сб. раб.) Составитель и ред. М. М. Решетников. – СПб.: В.-Е. Институт психоанализа, 1997. – 387 с.

6. Зигмунд Фрейд / Хосеп рамон Касафонт; пер. с исп. А. Берковой. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2006, – 253 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами і факторами психодинамічного дійства.
3. Розглянути і провести психотерапевтичні техніки психоди-

намічної терапії при роботі із пацієнтами, які мають різні рівні порушень:

- невротичний рівень;
 - психотичний рівень;
 - пацієнти на межі норми-патології.
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Особливості проведення первинного (початкового) інтерв'ю.
2. Інтерпретація та реконструкція.
3. Інсайт.
4. Класична психоаналітична модель.
5. Трансфер.
6. Протистояння.
7. Контртрансфер.
8. Підходи до роботи із сновидіннями.
9. Техніки при роботі із пацієнтами невротичного рівня.
10. Підтримуючі техніки при роботі із пацієнтами психотичного рівня.
11. Експресивні техніки при роботі з пацієнтами на межі норми-патології.
12. Короткострокова психодинамічна терапія.

Лабораторне заняття № 2. Тема «Аналітична психологія К. Г. Юнга»

Мета заняття: вивчити основні концепції і принципи аналітичної психології, особливості психотерапевтичної роботи в аналітичній психології, основні техніки аналітичної психології.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Абрамова Г. С. Психотерапія // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.
2. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія:

Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

3. Ламберт К. Индивидуация и взаимное влияние психоанализа и аналитической психологии // Московский психотерапевтический журнал. – 2007. – № 2. – С. 66 – 80.

4. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковой. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

5. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

6. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і провести психотерапевтичні техніки:
 - аналіз сноведінь;
 - активна уява;
 - метод ампліфікації.
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Душа.
2. Архетип.
3. Аніма.
4. Анімус.
5. Персона.
6. Тінь.
7. Самість.
8. Мудрець.
9. Бог.

10. Екстраверсія, інтроверсія.
11. Психологічні функції.

Лабораторне заняття № 3. Тема «Індивідуальна психологія А. Адлера»

Мета заняття: вивчити основні тези індивідуальної психології, основні концепції і принципи, особливості психотерапевтичної роботи в індивідуальній психології, основні техніки індивідуальної психології.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
2. Глива Є. Вступ до психотерапії: Навчальний посібник. – Острог-Київ: Вид-во «Остозька академія», вид-во «Кондор», 2004. – 530 с.
3. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
4. Сидоренко Е. В. Терапія и тренинг в концепции Альфреда Адлера. – С.Пб.: Речь, 2002.– 346 с.
5. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і провести первинне інтерв'ю із:
 - дорослими пацієнтами;
 - дітьми.
4. Розглянути і провести методики метафоричного спілкування

з дітьми, залежно від цілей «поганої» поведінки:

- уваги;
 - сили;
 - помсти;
 - неадекватності.
5. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Відчуття неповноцінності і компенсації.
2. Прагнення до переваги.
3. Соціальний інтерес.
4. Порядок народження.
5. Творче «Я».
6. Типи особистості.
7. Фікційний фіналізм.

Лабораторне заняття №4. Тема «Когнітивна психотерапія»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи в когнітивній психотерапії, основні етапи когнітивної психотерапії, основні техніки когнітивної психотерапії, фактори які утруднюють реалізацію когнітивної терапії.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
2. Когнитивная терапия депрессии / А. Бек, Б. Шо, Г. Эмери, А. Раш. – С.Пб.: Питер, 2003. – 298 с. – (Золотой фонд психотерапии).
3. Мак-Маллин Р. Практикум по когнитивной терапии: Пер. с англ.– С.Пб.: Речь, 2001.– 559 с.– (Психологический практикум).
4. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов

вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетея, 1999. – 320 с.

5. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і провести техніки перевірки обґрунтованості автоматичних думок і когнітивної реконструкції:
 - метод катарсису;
 - метод ідентифікації;
 - заохочення гетероагресії;
 - метод запису подій дня;
 - метод розігрування ролей;
 - метод трьох колонок;
 - метод відволікання;
 - магінальна техніка;
 - порівняння з іншими.
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Етапи когнітивної терапії.
2. Техніки терапії.
3. Автоматичні думки.
4. Неадаптивні думки.
5. Его-синтонність.
6. Базові переконання.
7. Когнітивна модель депресії.
8. Когнітивна модель тривожних розладів.
9. Фобія.
10. Початкові сесії.
11. Пізні сесії.

12. Техніки виявлення автоматичних думок.
13. Техніки перевірки обґрунтованості автоматичних думок і когнітивної реконструкції.

Лабораторне заняття № 5. Тема «Клієнт-центрована психотерапія К. Роджерса»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи в клієнт-центрованій психотерапії, основні механізми клієнт-центрованої психотерапії, основні техніки клієнт-центрованої психотерапії, необхідні і достатні умови психотерапевтичної зміни клієнта.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
2. Глива Є. Вступ до психотерапії: Навчальний посібник. – Острог-Київ: Вид-во “Остозька академія”, вид-во “Кондор”, 2004. – 530 с.
3. Иващенко С. Карл Роджерс – человек и его идеи // Роджерс К. Клиентцентрированная терапия. – М., 1997.– С. 5 – 10.
4. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.
5. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
6. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними механізмами психотерапевтичного процесу.

3. Розглянути і провести техніки клієнт-центрованої психотерапії:

- терапевтична метафора;
- рефлексивні відповіді;
- емпатійні відповіді.

4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Ресурс зміни.
2. Емпатія.
3. Конгруентність.
4. Інконгруентність.
5. Клієнт.
6. Феноменальне поле.
7. Сфера «не-Я».
8. Сфера Я.
9. Симптоматика.
10. Его-синтонна або его-ідентифікована частина.
11. Безумовна позитивна увага.
12. Безумовна позитивна увага до себе.
13. Організмична довіра.
14. Відкритість до переживання.

Лабораторне заняття № 6. Тема «Гуманістичний психоаналіз Е. Фрома. Характерологічний аналіз К. Хорні»

Мета заняття: вивчити особливості гуманістичного психоаналізу Е. Фрома та характерологічного аналізу К. Хорні, основні механізми гуманістичного психоаналізу, основні техніки характерологічного аналізу.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

2. Основи гештальттерапії / Упоряд.: О. Марінушкіна, Н. Турбовець. – К.: Главник, 2006.– 128 с. – (Психологічний інструментарій).

3. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

4. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

5. Катков А. Л. Миссия психотерапии в контексте идеи нового времени // Психотерапия. – 2005.– № 4.– С. 2 – 5.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

4. Несвідомі психологічні механізми
5. Екзистенційні потреби
6. Фіксація
7. Рецептний тип
8. Експлуатативний тип
9. Накопичуваний тип
10. Ринковим типом
11. Активна самореалізація
12. Базальний конфлікт
13. Поступливий тип характеру
14. Відособлений тип характеру
15. Ворожий тип характеру
16. Невротичні симптоми

5.2. Змістовий модуль 2 (16 год.)

Лабораторне заняття № 7. Тема «Психодрама»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи в психодрамі, основні терапевтичні фактори і фази, особливості організації психотерапевтичного процесу і групової динаміки, техніки психодрами.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

2. Морено Дж. Я. Психодрама и групповая психотерапия // Журнал практического психолога. – 2006. – № 2. – С. 170 – 175.

3. Парамонова Н. В. Моя психодрама // Журнал практического психолога. – 2006. – № 2. – С. 29 – 50.

4. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

5. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф. Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і провести основні техніки:
 - «представлення себе»;
 - «виконання ролі»;
 - «діалог»;
 - «молот»;
 - «двійник»;

- «репліка в сторону»;
 - «обмін ролями»;
 - «дзеркало»;
 - «проекція в майбутнє».
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Соціальний атом.
2. Соціальні ролі.
3. Психологічні ролі.
4. Трансцендентальні ролі.
5. Інтрарольовий конфлікт.
6. Інтеррольовий конфлікт.
7. Інтраперсональний конфлікт.
8. Інтерперсональний конфлікт.
9. Рольова дистанція.
10. Катарсис, інсайт, наuczіння.
11. Допоміжне-Я.
12. Аналітик.
13. Режисер.
14. Терапевт.
15. Ведучий групи.

Лабораторне заняття № 8. Тема «Біогенетичний аналіз А. Лоуена»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи біогенетичного аналізу, яка об'єднує роботу тіла і свідомості, допомагає людям вирішити емоційні проблеми і активніше реалізовувати потенційну можливість радіти життю і отримувати від неї задоволення

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

2. Калина Н. Ф. Основы психотерапии: Семиотика в психотерапии. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 272 с. – (Актуальная психология).

3. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковой. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

4. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф. Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

5. Цзен Н. В., Пахомов Ю.В. Психотренинг: игры и упражнения – изд. 2-е, доп. – М.: Независимая фирма „Класс”, 2006. – 272 с.

6. Катков А. Л. Миссия психотерапии в контексте идеи нового времени // Психотерапия. – 2005. – № 4. – С. 2 – 5.

7. Лапуш М. Практическая психотехника – Санкт–Петербург: Изд-во „Универсальная книга”, 1997. – 172 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і провести техніки вправи.
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Шизоїдна характерологічна структура
2. Оральна характерологічна структура
3. Нарцистична характерологічна структура
4. Мазохистська характерологічна структура
5. Ригідний характер.

Лабораторне заняття № 9. Тема «Арт-терапія»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної

роботи арт-терапії, що полягає в гармонізації розвитку особистості через розвиток здатності самовираження і самопізнання клієнта через мистецтво, а також в розвитку здібностей до конструктивних дій з урахуванням реальності навколишнього світу

Матеріал для заняття: тексти технік, малюнки, казки.

Література

1. Абрамова Г. С. Психотерапия // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.

2. Атватер И., Даффи К. Г. Психотерапия // Атватер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003. – С. 403 – 433.

3. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

4. Калина Н. Ф. Основы психотерапии: Семиотика в психотерапии. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 272 с. – (Актуальная психология).

5. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковой. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

6. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф. Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

7. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

8. Бачило С. С. Экзистенциальная психология и терапия как одно из перспективных направлений современной психологии // Журнал практ. психолога. – 2006.– № 3.– С. 128 – 133.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і провести техніки:

- музикотерапія
 - бібліотерапія
 - танцювальна терапія
 - проєктивний малюнок
 - створення історій
 - казко терапія
 - лялькотерапія
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Назвіть основні завдання арт-терапії.
2. Перерахуйте форми арт-терапії.
3. Обґрунтуйте основні процедури арт-терапії.
4. Розмежуйте основні види арт-терапії:
 - музикотерапія;
 - бібліотерапія;
 - танцювальна терапія;
 - проєктивний малюнок;
 - створення історій;
 - казкотерапія;
 - лялькотерапія.

Лабораторне заняття № 10. Тема «Гештальт-терапія»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи в гештальт-терапії, основні механізми гештальт-терапії, етапи психотерапевтичного процесу, основні техніки гештальт-терапії.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
2. Медреш Е. Основи гештальт – терапії, або хто мені ця дюдина? // Психолог.– 2006.– Трав. (№ 17). – С. 8 – 10.

3. Основи гештальттерапії / Упоряд.: О. Марінушкіна, Н. Турбовець. – К.: Главник, 2006.– 128 с. – (Психологічний інструментарій).

4. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

5. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

6. Перлз Ф. С. Практика гештальт – терапии. – М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2001. – 472 с. – (Современная психология: Теория и практика: Концепции психотерапии; Вып. 1.).

Завдання:

5. Вивчити рекомендовану літературу.
6. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
7. Розглянути і провести техніки:
 - діалогу;
 - проєктивні.
8. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Гештальт.
2. Конфлюенція.
3. Інтроекція.
4. Проекція.
5. Ретрофлексія.
6. Дефлексія.
7. Обмін кліше.
8. Експлозія.
9. Маска, роль.
10. Імплозія.
11. Аутентичність.

Лабораторне заняття № 11. Тема «Екзистенційна психотерапія»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи екзистенційної психотерапії через встановлення автентичних відносин, максимальне відчуття людиною повноти буття і всіх своїх потенцій.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Абрамова Г. С. Психотерапія // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.
2. Атватер И., Даффи К. Г. Психотерапія // Атватер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003. – С. 403 – 433.
3. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
4. Калина Н. Ф. Основы психотерапии: Семиотика в психотерапии. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 272 с. – (Актуальная психология).
5. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.
6. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
7. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.
8. Бачило С. С. Экзистенциальная психология и терапия как одно из перспективных направлений современной психологии // Журнал практ. психолога. – 2006.– № 3. – С. 128 – 133.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.

2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.

3. Основні техніки екзистенційної психотерапії:

- Техніка дозвіл терпіти
- Техніка роботи із захисними механізмами
- Техніка роботи із сновидіннями
- Техніка нагадування про недовговічність існування.
- Робота з відповідальністю і свободою.
- Техніка ідентифікації ухилення від
- Техніка визначення видів захисту і способів ухилення від відповідальності
- Техніка зіткнення із обмеженнями реальності.
- Техніка фасилітації прийняття рішення
- Техніка конфронтації пацієнтів з ізоляцією.
- Техніка ідентифікації механізмів захисту
- Техніка ідентифікації міжособистісної патології.
- Техніка перевизначення проблеми
- Техніка сприяння клієнта в їхній активній участі в житті

Питання для співбесіди

1. Хто із психологів вплинув на створення екзистенційної психології як самостійного психологічного напрямку?

2. Розкрийте суть екзистенційної психотерапії.

3. Які основні поняття екзистенційної психотерапії.

4. Розкрийте суть поняття екзистенціальний вакуум.

5. Опишіть механізм утворення фобій за В. Франклом.

6. Наведіть приклади техніки:

- в роботі із усвідомленням смерті
- в роботі із відповідальністю і свободою
- в роботі з ізоляцією
- в роботі з безглуздістю

Лабораторне заняття № 12. Тема «Позитивна психотерапія»

Мета заняття: вивчити особливості роботи позитивної психотерапії, етапи психотерапевтичного процесу, основні техніки, що базуються на цілісному баченні життя людини та оптимістичному сприйнятті її природи (позитивна концепція людини), з врахуванням всіх дійсних її складових.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Абрамова Г. С. Психотерапия // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.

2. Атватер И., Даффи К. Г. Психотерапия // Атватер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003. – С. 403 – 433.

3. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

4. Калина Н. Ф. Основы психотерапии: Семиотика в психотерапии. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 272 с. – (Актуальная психология).

5. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

6. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

7. Цзен Н. В., Пахомов Ю.В. Психотренинг: игры и упражнения – изд. 2-е, доп. – М.: Независимая фирма „Класс“, 2006. – 272 с.

8. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

9. Гарбузов В. И. Практическая психотерапия, или как вернуть ребенку и подростку уверенность а себе, истинное достоинство и здоровье. Санкт–Петербург: АО «Сфера», 1994. 160 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і проаналізувати техніки позитивної психотерапії на рівнях:
 - дистанціювання від конфлікту;
 - опрацювання конфлікту;
 - ситуативне схвалення;
 - вербалізація;
 - розширення життєвих цілей.

Питання для співбесіди

1. В чому полягає суть позитивної психотерапії?
2. Хто автор позитивної психотерапії?
3. Які принципи лежать в основі позитивної психотерапії?
4. Чому позитивна психотерапія називається конфліктно-центрованою?
5. Назвіть та наведіть приклади п'ятиступеневої стратегії подолання міжособистіних конфліктів у позитивній психотерапії.
6. Які чинники роблять звичайний конфлікт патогенним?
7. Узагальніть конструктивні правила вербалізації проблеми.
8. За допомогою яких сфер клієнт вирішує свої внутрішні конфлікти
9. Перерахуйте п'ять рівнів техніки позитивної психотерапії.

Лабораторне заняття № 13. Тема «Символдрама»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи в символдрамі, основні психотерапевтичні мотиви символдрами, техніки проведення психотерапії, особливості роботи з малюнком.

Матеріал для заняття: тексти технік, малюнки, схеми.

Література

1. Глива Є. Вступ до психотерапії: Навчальний посібник. – Острог-Київ: Вид-во “Остозька академія”, вид-во “Кондор”, 2004. – 530 с.
2. Обухов Я. Л. Символдрама: Кататимно-имагинативная терапия детей и подростков. – М., Эйдос, 1997. – 112 с.
3. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.
4. Символдрама. Сборник научных трудов Е. К. Агеенковой, Т. Б. Василец, И. Е. Винова и др. / Под. ред. Я. Л. Обухова и В. А. Поликарпова. Мн.: Европейский гуманитарный университет, 2001. – 416 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із основними етапами психотерапевтичного процесу.
3. Розглянути і проаналізувати стандартні мотиви:
 - «Квітка»;
 - «Дерево»;
 - «Три дерева»;
 - «Сім'я тварин»;
 - «Уяви себе на 10 років старшим».
4. Проаналізувати малюнок з врахуванням об'єктивних діагностичних критеріїв.
5. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. «Психоаналіз за допомогою образів».
2. Основні мотиви символдрами для дітей:
 - луг;
 - підйом в гору;
 - обстеження будинку;

- зустріч із значимою людиною;
- спостереження за галявиною;
- човен;
- печера.

Лабораторне заняття № 14. Тема «Інтерперсональна психотерапія Г. Саллівена. Психотерапевтичний процес в руслі аналізу Е. Берна»

Мета заняття: вивчити особливості психотерапевтичної роботи інтерперсональної психотерапії та психотерапевтичного процесу в руслі аналізу Е. Берна.

Матеріал для заняття: тексти технік, схеми.

Література

1. Абрамова Г. С. Психотерапия // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.
2. Атватер И., Даффи К. Г. Психотерапия // Атватер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003. – С. 403 – 433.
3. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
4. Калина Н. Ф. Основы психотерапии: Семиотика в психотерапии. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 272 с. – (Актуальная психология).
5. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.
6. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
7. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.

2. Ознайомитись із особливостями проведення аутогенних технік.

3. Розглянути і провести:

- психотерапевтичне інтерв'ю
- транзактний аналіз
- аналіз станів Его, транзакцій та ігор.
- аналіз сценаріїв і робота з їх переорієнтацією.

4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Хто засновник інтерперсональної психотерапії?

2. Назвіть етапи розвитку людини.

3. Які основні поняття інтерперсональної психотерапії Г. Саллівана?

4. Як визначив поняття динамізм» Г. Саллівен?

5. Які ведучі головні потреби характеризують людину?

6. Яку роль в поведінці людини відіграє тривога?

7. Розкрийте суть транзактного аналізу.

8. Які психологічні теорії ввібрала в себе концепція Е. Берна?

9. Опишіть структуру особистості по Е. Берну.

10. Назвіть основні поняття транзактного аналізу.

11. Які ви знаєте основні процедури транзактного аналізу?

12. За допомогою яких дидактичних засобів можна ідентифікувати сценарії в транзактному аналізі? Опишіть їх.

13. Назвіть причини популярності транзактного аналізу.

Змістовний модуль 3 (6 год.)

Лабораторне заняття № 15. Тема «Аутотренінг, як техніка релаксації»

Мета заняття: вивчити особливості проведення технік релаксації, основні вправи аутогенного тренування.

Матеріал для заняття: тести технік, вправи.

Література

1. Атватер И., Даффи К. Г. Психотерапия // Атватер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003. – С. 403 – 433.
2. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
3. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковикова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.
4. Телесно-ориентированная терапия // Неведомый мир. – 2006. – № 6. – С. 30 – 32.
5. Цзен Н. В., Пахомов Ю. В. Психотренинг: игры и упражнения – изд. 2-е, доп. – М.: Независимая фирма «Класс», 2006. – 272 с.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із особливостями проведення аутогенних технік.
3. Розглянути і провести вправи по:
 - концентрації уваги на відповідній групі м'язів;
 - розслабленню м'язів за допомогою внутрішніх, психічних зусиль;
 - розслабленню за допомогою сили волі;
 - відпрацюванню прийомів релаксуючої дії на інших;
 - мобілізації релаксаційного досвіду в умовах змагань;
 - вдосконаленню техніки виходу із релаксаційного стану.
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. М'язове розслаблення.
2. Релаксація.
3. Аутогенне тренування.
4. Рівень бадьорості.

5. Розглянути вправи:

- «Інтроскоп»;
- «Заповільнений рух»;
- «Фокусування»;
- «Диктант»;
- «Гамма»;
- «Контраст»;
- «Асоціації»;
- «Насос»;
- «Хвилі гравітації»;
- «Дзеркало»;
- «Контакт»;
- «Демонстратор»;
- «Експерт»;
- «Вага»;
- «Конденсатор»;
- «Пульс»;
- «Сходження».

Лабораторне заняття № 16. Тема «Групова психотерапія»

Мета заняття: вивчити особливості проведення групової психотерапії, основні методи і техніки, особливості роботи із віковими групами.

Матеріал для заняття: тести технік, вправи.

Література

1. Абрамова Г. С. Психотерапія // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.

2. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

3. Гарбузов В. И. Практическая психотерапія, или как вернуть ребенку и подростку уверенность а себе, истинное достоинство и здоровье. – Санкт–Петербург: АО «Сфера», 1994. – 160 с.

4. Лапуш М. Практическая психотехника – Санкт-Петербург: Изд-во «Универсальная книга», 1997. – 172 с.

5. Психотерапия // Хок Р. Р. 40 Исследований, которые потрясли психологию. Секреты выдающихся экспериментов. – С. Пб., 2003. – С. 341 – 376.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із особливостями групової психотерапії.
3. Розглянути і проаналізувати вправи із:
дітьми 7–11 років;
підлітками 12–15 років;
юнаками 16–18 років.
4. Розглянути і провести вправи у групі в якості ведучого.
Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Групова психотерапія.
2. Об'єктивна самооцінка.
3. Психологічний захист.
4. Роль.
5. Маска.
6. Корекція, реставрація.
7. Реабілітація Я.
8. Система цінностей, потреб.
9. Полорольове самовідчуття.
10. Взаємостосунки із оточуючими.
11. Психотерапевтична група.

Лабораторне заняття № 17. Тема: «Кодування повідомлень клієнтом Декодування замаскованих повідомлень»

Мета заняття: вивчити особливості кодування повідомлень, вплив травмуючих факторів і стимулів та загрозової ситуації на кодування повідомлень. Вивчити особливості декодування замаско-

ваних повідомлень, основні методи декодування, різновиди ізольованого декодування.

Матеріал для заняття: тексти технік.

Література

1. Абрамова Г. С. Психотерапія // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.

2. Атвагер И., Даффи К. Г. Психотерапія // Атвагер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003. – С. 403 – 433.

3. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапія: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.

4. Лэнгс Р. Рабочая книга психотерапевта. Бессознательные аспекты общения и их понимание / Пер. с. англ. Е. Перовой. – М.: Изд-во Эксмо, 2003 – 192 с.

5. Психотерапія // Хок Р. Р. 40 Исследований, которые потрясли психологию. Секреты выдающихся экспериментов. – С.Пб., 2003. – С. 341 – 376.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу.
2. Ознайомитись із особливостями кодування повідомлень.
3. Розглянути і проаналізувати вправи:
 - загрозові ситуації і маскування;
 - закодована комунікація;
 - зображення і смисли.
 - декодування;
 - декодування матеріалу;
4. Скласти коротку характеристику уявного клієнта.

Питання для співбесіди

1. Внутрішня загрозова ситуація.
2. Приховані уявлення.
3. Усвідомлювані спогади.

4. Маніфестні асоціації.
5. Заміщення, трансформація.
6. Символізація, кодування репрезентацій.
7. Інтерпретація терапевта.
8. Конденсація.
9. Заперечення.
10. Деривантна поведінка.
11. Компроміс.
12. Маніфестна тема.
13. Латентний образ.
14. Адаптивний контекст.
15. Підтекст.
16. Латентний первинний образ.
17. Маніфестні асоціації.
18. Дешифрування.
19. Абстрактне значення.
20. Інтервенція.
21. Дериватне послання.
22. Безсвідоме сприйняття.
23. Контекст.
24. Конкретна і абстрактна тема.

Методичні вказівки з організації самостійної роботи з курсу «Психотерапія»

Окрім аудиторної, робоча навчальна програма курсу передбачає організацію самостійної роботи студентів. Основні завдання, які ставляться в ході виконання самостійної роботи:

- читання і конспектування додаткової літератури;
- огляд сучасних періодичних видань з курсу;
- вивчення окремих питань, що не розглядають в курсі лекцій;
- підготовка до практичних занять;
- систематизація вивченого матеріалу та підготовка до екзамену;
- виконання творчих завдань та творчих проектів.

Поточна самостійна робота планується, як правило, за тими питанням курсу які не розглядались на практичних і лабораторних заняттях, або ж належать до інноваційних сучасних досліджень як в сфері практичної психології, так і в сфері психотерапевтичної діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основні форми самостійної роботи студентів у процесі вивчення курсу «Психотерапія»:

1. Опрацювання лекційного матеріалу та додаткове самостійне вивчення теоретичного матеріалу за підручниками та посібниками.

2. Підготовка до практичних занять та виконання поза аудиторних завдань.

3. Використання комп'ютерної техніки для пошуку нової інформації стосовно основних понять з психотерапії та тренінгів терапевтично-консультативної діяльності.

4. Підготовка до заліку.

Змістовний модуль 1 (18 год.)

Тема 1. Етапи розвитку психотерапії. Принцип процесуальності в психотерапії (2 год.).

Тема 2. Типи скарг клієнта. Шість видів запитань клієнтів з метою «перевірки довіри» до психотерапевта (2 год.).

Тема 3. Первинна психотерапія. Теорія психопатології та психотерапії. Механізми первинної психотерапії (2 год.).

Тема 4. Етичний кодекс Української спілки психотерапевтів (2 год.).

Тема 5. Історія розвитку психодинамічної психотерапії (2 год.).

Тема 6. Сучасний стан і тенденції розвитку аналітичної психотерапії (2 год.).

Тема 7. Сучасний стан і тенденції розвитку індивідуальної психотерапії (2 год.).

Тема 8. Сучасний стан і тенденції розвитку когнітивної психотерапії (2 год.).

Тема 9. Сучасний стан і тенденції розвитку клієнт-центрованої психотерапії (2 год.).

Змістовний модуль 2 (16 год.)

Тема 10. Поведінкова психотерапія. Основні методи та механізми (2 год.).

Тема 11. Техніки біоенергетичного аналізу (2 год.).

Тема 13. Психотехніки в роботі з дітьми та дорослими (2 год.)

Тема 14. Техніки гештальттерапії (2 год.).

Тема 15. Методи і техніки екзистенційної психотерапії (2 год.).

Тема 16. Притчі Н. Пезешкіана в роботі з психосоматичними хворими (2 год.).

Тема 17. Символдрама та правила її проведення.

Тема 18. Трансакції у сімейній системі.

Змістовний модуль 3 (18 год.)

Тема 19. Етиопатогенез і патогенетична психотерапія неврозів (4 год.).

Тема 20. Етиопатогенез і патогенетична психотерапія психосоматичних захворювань (4 год.).

Тема 21. Інтервенції психотерапевта (2 год.).

ПЛАНУВАННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Неформальне навчання студентів передбачає оволодіння методами, формами, технологією психотерапії в роботі з різними категоріями клієнтів, формування навичок терапевтично-консультативної діяльності, адекватного та вмілого використання діагностичних методик, теоретико-практичної інтерпретації особистості клієнта та його проблеми, проведення психотерапевтичної роботи з клієнтами різної типології проблем (**на базі психологічного консультативного центру при кафедрі практичної психології та психодіагностики**).

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки:

- прочитайте запропоноване першоджерело;
- правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані);
- складіть план (простий або складний);
- для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі;
- представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо;
- для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка есе передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі есе.

Алгоритм підготовки:

- ознайомтеся з вимогами до есе;
- підберіть літературу, у якій розкривається тема есе. При підборі літератури ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним);
- складіть план есе;
- опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел;
- систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану есе;
- дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми;
- оформіть есе відповідно до вимог;
- на основі есе підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР), екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання:

- ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену;
- підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах);
- перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками;
- визначте рівень знань з кожного питання;
- визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо).

З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять:

• для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання. Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у Графіку проведення консультацій (кафедра практичної психології та психодіагностики).

Вимоги до есе:

Бакалаврам, для отримання достатньої кількості балів, пропонується підготувати рефлексійні, або аналітичні, або критичні, або розповідні, або описові есе на обрану тему обсягом до 10 сторінок.

Обов'язково проаналізувати останні наукові дослідження щодо обраної тематики та запропонувати психологічні рекомендації у полі психології здоров'я особистості.

Індивідуальна неформальна навчально-дослідна чи науково-дослідна робота студентів (за вибором) передбачає:

- а) підготовку наукових статей;
- б) підготовку ілюстративного матеріалу за темами, які вивчаються (виготовлення таблиць, схем, малюнків і т. п.) з подальшою їх презентацією;
- в) розробку тестових завдань, групових занять, тренінгів до великих розділів курсу;
- г) підготовку матеріалів та доповідей до наукових конференцій, семінарів;
- д) навчання на курсах підвищення професійної компетенції;
- е) аналіз кейсів клієнтів психологічного консультативного центру.

Есе оцінюється максимальною кількістю балів – 4 бали.

Отримані сертифікати підвищення кваліфікації, участь у Вебінарах, конференціях та ін., тема яких відповідає навчальній дисципліні зараховуються як:

– 6–15 годин як виступ на 2 практичних; 15–30 годин – як МКР.

Критерії оцінювання завдань неформального навчання

За кожне виконане завдання студент максимально може отримати 1 бал:

Кількість балів	Критерії оцінювання
1	2
0,1	Завдання виконане поверхнево.
0,2	Фрагментарне виконання лише частини (25 %) завдання.
0,3	Фрагментарне виконання лише частини (50 %) завдання.
0,4	Фрагментарне виконання лише частини (75 %) завдання.
0,5	Завдання виконане повністю. Стиль виконання – копіювальний (відтворення відомостей без чіткого усвідомлення їх суті).
0,6	Завдання виконане повністю. Стиль виконання – копіювально-алгоритмічний (частина відомостей відтворена без чіткого усвідомлення їх суті, частина відтворена й пояснена).
0,7	Завдання виконане повністю. Стиль виконання – евристичний (відтворення відомостей з елементами власних суджень).
0,8	Завдання виконане повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Стиль виконання – евристичний з елементами пошукового.
0,9	Завдання виконане повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – пошуковий.
1	Завдання виконане повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Оригінальність. Виражений творчий підхід у роботі над виконанням завдання. Стиль виконання – творчий.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо студента

Вимоги від викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних завдань;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях;

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушення дисципліни;
- списування та плагіат.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному і лабораторному занятті за результатами виконання лабораторних робіт й усних відповідей студентів із тем, що вивчаються на практичних і лабораторних заняттях.

Оцінка лабораторної роботи залежить від якості виконання всіх її завдань, оформлення, висновків. За цей вид діяльності студент може максимально отримати один бал за кожне практичне та лабораторне заняття.

Усні відповіді студентів за кожне лабораторне заняття першого – третього змістових модулів оцінюється від 0 до 1 балів:

- 0 бала виставляється за поверхневу відповідь на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна, відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті, без використання

демонстраційного матеріалу;

– 1 бал студент отримує в тому разі, якщо ця відповідь правильна, чітка, структурована, логічна, повна.

Оцінка усних відповідей студентів на кожному практичному занятті в межах одного змістового модуля може бути однаковою або може бути різною для різних змістових модулів і визначається кількістю практичних занять у цьому змістовому модулі та складністю тематичного матеріалу.

Практичні заняття оцінюються таким чином: - 0; - 0,1; - 0,2; -0,3; - 0,4; - 0,5; -0,6; - 0,7; - 0,8; - 0,9; 1,0.

Проміжний модульний контроль (модульні зрізи). Кожен змістовий модуль завершується контрольною роботою. Модульна контрольна робота передбачає розв'язання 4 тестових завдань. Тестові завдання складаються на основі лекційного курсу, лабораторних робіт та питань, які виносились на самостійне опрацювання. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється 5 балами. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за кожен модульний зріз (модульну контрольну роботу) – 20 балів. Кількість балів за проміжний модульний контроль вираховується, як сума балів, котрі студент набрав при оцінюванні всіх модульних зрізів (контрольних робіт). Загалом за проміжний модульний контроль студент може максимально набрати 60 балів (по 20 балів із кожного змістового модуля).

Загальна сума балів визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність, проміжний модульний контроль (модульні зрізи) й індивідуальну роботу. Максимальна кількість балів, які студент може набрати за результатами оцінювання всіх видів навчальної діяльності, дорівнює 100.

Оцінка з дисципліни виставляється за національною шкалою, за 100-бальною системою та за шкалою ECTS.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА МОДУЛЯМИ

Модуль 1.	Модуль 2.	Модуль 3.	Модуль 4.	Модуль 5. (Модульний контроль)			Сума балів
				МКР №1	МКР №2	МКР №3	
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Інші види робіт				100
14	16	3	7	20	20	20	

Якщо студент не згідний із набраною сумою балів, то бали за проміжний модульний контроль (модульні зрізи) анулюються і студент може, за бажанням скласти екзамен.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за 100-бальною Системою	Оцінка за національною шкалою
A	90–100	<i>Відмінно</i>
B	82–89	<i>Добре</i>
C	75–81	
D	67–74	<i>Задовільно</i>
E	60–66	
FX	1–59	<i>Незадовільно</i>

На іспит виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Форма проведення іспиту – екзамен.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога

(<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);

Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25 %. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1

Варіант 1.

1. Розкрийте загальні поняття та положення психотерапії, як науки.

2. Психотерапевтичні підходи можна умовно розділити на:

- а) орієнтовані на проблему і орієнтовані на клієнта;
- б) неефективні і ефективні;
- в) базові і допоміжні;

3. Розглядають такі види психотерапії:

- а) директивна;
- б) недирективна;
- в) довільна;

4. Назвіть стратегії роботи психотерапевта при різних видах скарг клієнта.

Варіант 2.

1. Назвіть та коротко опишіть види і напрямки психотерапії.

2. Психотерапія це:

- а) психологічне лікування;
- б) психологічна профілактика;
- в) психологічна діагностика.

3. Проблема клієнта виражається такими засобами:

- а) словами;
- б) образами;
- в) рухами.

5. Назвіть і опишіть методи та засоби дослідження проблеми клієнта, які застосовує психотерапевт.

Варіант 3.

1. Назвіть етичні принципи психотерапії та розкрийте суть кожного з них.

2. Емпатійне розуміння клієнта це:

- а) розуміння внутрішніх механізмів росту особистості клієнта;
- б) розуміння слів клієнта;
- в) розуміння світу клієнта таким, яким клієнт бачить його сам.

3. Перед початком проведення технік психотерапії необхідно:

- а) встановити емоційний контакт з клієнтом чи групою;
- б) провести бесіду з клієнтом чи групою щодо особливостей проведення техніки;
- в) обговорити правила проведення техніки з найближчим оточенням клієнта.

4. Назвіть психотерапевтичні стратегії, які можна застосовувати при проблемі високої тривожності.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2.

Варіант 1.

1. Розкрийте суть психодинамічної психотерапії та історію виникнення напрямку.

2. Структура особистості описана з. Фрейдом, складається:

- а) з двох підструктур;
- б) з трьох підструктур;
- в) з чотирьох підструктур.

3. Причиною невротичного розвитку особистості Я. Морено вважав:

- а) дезадаптацію до інновацій;
- б) спонтанність поведінки в стресових ситуаціях;
- в) порушення рольового розвитку.

4. Назвіть та опишіть техніки гештальт–терапії.

Варіант 2

1. Розкрийте суть клієнт-центрованої психотерапії та історію виникнення напрямку.

2. Під поняттям «Лібідо» К. Юнг розумів:

- а) конкретну сексуальну енергію;
- б) динаміку різних видів активності і ієрархію психологічних цінностей;
- в) поєднання свідомого і несвідомого.

3. Символрама відома також під назвою, як:

- а) катативно–імагінативна психотерапія;
- б) аналітична терапія;
- в) психодрама.

4. Назвіть та опишіть техніки психодинамічної психотерапії.

Варіант 3

1. Розкрийте суть психодрами та історію виникнення напрямку.

2. В когнітивній психотерапії А. Бек називав неадаптивні думки (образи) клієнта:

- а) ролями;
- б) масками;
- в) мішенями.

3. Техніка індивідуальної психотерапії А. Адлера “Історія життя” передбачає:

- а) роботу з суттєвими частинами біографії клієнта;
- б) роботу з основними змінами в житті і життєвими цілями клієнта;
- в) роботу з постійними снобаченнями.

4. Опишіть мотив символдрами „Уявіть себе на 10 років старшим”, особливості та причини застосування.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 3.

Варіант №1

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.
4. До психолога звернувся 56-річний інженер, який прийшов на прийом з проблемою виходу на пенсію. В нього були серцеві напади. Труднощі з концентрацією уваги, через що лікар порадив йому вийти на пенсію. В сім’ї він мало з ким спілкувався, скаржився на те, що хоче спокою.

а) пояснити психологічний стан клієнта та причини, які його викликали.

б) розробити програму проведення психокорекційної роботи з клієнтом.

Варіант №2

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.
4. До психолога звернулась Тетяна, 25 років. Почувала себе невпевнено і знаходилась у стані дерпесії, напруженості, відчувала страх перед контактами з оточуючими.

Попередні дані. Вона зловживала алкоголем і вважала, що п’є через головні болі. Вона виховувалась як улюблениця сім’ї. Але в

сім'ї були часті сварки. Батько сприймався як деспотичний, агресивний, а мати була нездатною протидіяти йому. У Тетяни була старша сестра, яка у молодшому віці ревнувала її до батьків і робила їй різну шкоду. У шкільні роки конфлікти із сестрою продовжувались. Стосунки із оточуючими в неї також не складались. Вона поводитися конфліктно вдома з сестрою. Тетяна зробила спробу покінчити життя самогубством...

- а) дайте психологічну інтерпритацію поведінки Тетяни.
- б) яку допомогу може надати психолог-консультант?
- в) побудуйте план роботи з клієнткою.

Варіант №3

1. Сімейна психотерапія.

2. Групова психотерапія.

3. Короткотривала психотерапія.

4. До психолога звернувся Борис, який був одружений втретє і знову розлучився. Все частіше він вживав алкоголь. На консультацію 40-річного Б. привела матір. Сказав, що здатен вчинити самогубство, якщо йому не допомогти.

Попередні дані. Б. розповів, що його батьки багато працювали, а його і сестру виховувала бабуся, яку він любив. Мати теж його обожнювала і виконувала всі його бажання.

З батьком стосунки не склались. Він ніколи не звертав уваги на сина. Б. описував своє дитинство, як нещасливе: нікому до нього не було діла, він був обділений любов'ю. В дитинстві Б. пригадував, що йому довелося бути свідком стосунків батьків. Він сприйняв це важко.

У 18 років він скоїв злочин і був ув'язнений на 2 роки. У своїх стосунках з дружинами і оточуючими намагався продемонструвати свою самостійність, незалежність, домінантність.

- а) описати етапи проведення психологічної допомоги клієнту.
- б) проаналізувати ситуацію, сформулювати гіпотези і обґрунтувати діагноз клієнта.

Варіант №4

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. До психолога звернулася за допомогою Яна, дівчина 15 років, яка перебувала в стані депресії.

«Всі мої думки негативні. Якщо я думаю про себе, я ненавиджу себе; коли я думаю про інших людей, я ненавиджу їх. Мені нічим не хочеться займатись, так як все здається непотрібним і марним. Я не виношу присутності людей і не можу залишитися на самоті. Постійно думаю про одне і теж, знаю, що люди хочуть допомогти мені, але вони лише дратують мене. Я знаю, що поведжу себе нерозмно. Але не можу зупинитись».

- а) зробіть короткий психологічний аналіз проблеми.
- б) якої допомоги потребує дівчина?
- в) складіть план корекційної роботи з Яною.

Варіант №5

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. До психолога звернувся Василь. Вік 22 роки. Студент 4-го курсу політехнічного університету. Скаржить на повну втрату здатності вчитися.

Попередні дані. Пістя 1-го курсу познайомився з дівчиною, зустрічався з нею, як виявилось, вона його зраджувала. Потім вона виїхала і вийшла заміж. Пізніше він познайомився з іншою дівчиною, з якою стосунки теж не склались. В кінці 3-го курсу в нього виникли матеріальні проблеми (відсутність стипендії, немає можливості підзаробити), погіршилися стосунки з дівчиною. На заняттях він не міг сприймати лекції, не запам'ятовував, почував себе вкрай втомленим, з'явилась агресивність.

- а) зробіть критичний аналіз особистості Василя та його проблеми

б) якої допомоги потребує клієнт, визначте напрямки роботи з ним.

Варіант №6

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. До психолога звернувся Роберт, одружений, має двох доньок. Подружній стаж 9 років. Дружина була незадоволена ним як сексуальним партнером, відштовхувала його і на 8 році подружнього життя заговорила про розлучення. Він реагував на це депресіями. Дружина старша за нього на 2 роки.

Попередні дані.

Позашлюбних зв'язків у Р. не було і сім'я для нього була «все і навіть більше». За фахом він був художником.

Через деякий час дружина забрала доньок і покинула його. Він робив спроби повернути її, ставлячи їй все нові ультиматуми. Вихованням Р. займалась його матір і її батьки. Коли Р. було 8 років в сім'ї почалися сварки. Через 2 роки батько пішов із сім'ї. Мати заборонила зустріч з ними. Через 5 років мати покінчила зі своїм життям після тривалого лікування у клініці. Пізніше померла бабуся і він виховувався в інтернаті. Друзів у нього не було, він вважав себе сором'язливим, боявся дівчат. В 23 роки його спокусила одружена жінка, з якою він потім одружився. Ревнував її. Вони ніде не бували, а дружина хотіла розваг, це й призвело до ускладнення стосунків і погіршення сексуальних взаємин.

- а) сформулювати загальне уявлення про клієнта.
- б) визначити суть проблеми клієнта.
- в) запропонувати напрямки допомоги клієнту.

Варіант №7

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. Класний керівник розповідає: «В моєму п'ятому класі навчається незвичайна дівчинка. У неї велике родиме плямо на лиці. Така зовнішність ізолює її в дитячому колективі. Однолітки соромляться її. Дівчинка тиха, соромязлива, тримається дуже невпевнено. Діти особливо не знущаються над нею, але приймати її у свій колектив не бажають. Усі спроби переконати дітей, що дівчинка така ж сама як вони, не дали результату».

- а) як би Ви відповіли на таку скаргу класного керівника?
- б) чи можна допомогти дівчинці? Яким чином?
- в) які психологічні техніки можна використати у цьому випадку?

Варіант №8

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.
4. З розповіді матері: «Моїй дочці 13 років. Дівчинка добра, слухняна, гарно вчиться, відвідує гуртки, цікавиться мистецтвом, займається музикою. Але дуже важко переживає з приводу шкільних невдач. Нещодавно отримала двійку з англійської мови – прибігла додому в істериці, з головним болем, не досидівши до кінця уроку. Дуже боїться вчителя математики, хоча, щоб уникнути несподіванок, робить усі завдання заздалегідь».

- а) що з дівчинкою?
- б) як їй допомогти?

Варіант №9

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.
4. Батьки звернулись з приводу сина 14,5 років, який усього боїться, ні з ким не товаришує, завжди важко йде на контакт з незнайомими людьми, впертий, дома часто плаче, втікає з класу, не

може пояснити причини, обіцяє піти в школу – і не йде, як тільки наближається до неї, повертається і щосили біжить. Нічого не може з собою зробити. Батьки проводжали його до школи, але він все одно втікав. Сім'я дружня, молодший син – повна протилежність першому. Старший успадкував від батька його нелюдність та замкнутість. Самому батьку важко з ним спілкуватися. Мати – добра жінка, втомлена страхами і переживаннями за старшого сина, тривожна, гіперсоціалізуюча, не знає, яку позицію зайняти по відношенню до вчителів, які вважають дитину хворою і так йому про це говорять при всьому класі.

а) зробіть попередній висновок щодо гармонійності розвитку особистості хлопчика?

б) яку психологічну допомогу можна дати сім'ї у даному випадку?

Варіант №10

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. 9-річна учениця музичної школи має гарні музичні здібності. Сама намагається писати музику. Але під час занять зі спеціальності (фортепіано) веде себе неадекватно. У відповідь на зауваження вчителя чи прохання виправити помилки може взагалі перестати грати і сидіти, насупившись або продовжував грати, не звертаючи увагу на те, що говорить педагог. Вчитель витрачає значну частину уроку на вмовляння, спроби налагодити ситуацію. Поведінка дівчинки залежить від настрою, який може зіпсуватися через дрібниці. Що робити вчителю у такому випадку? Як поводитись з такою дитиною?

а) побудуйте гіпотези відносно характерологічних особливостей дівчини. Продумайте, як можна їх перевірити?

б) як реагувати вчителю на такі поведінкові реакції дитини?

Варіант №11

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. До психолога-консультанта прийшла на прийом жінка, яку цікавило питання, як вести себе із 60-річною матір'ю, які поставили діагноз – рак. Лікарі, за місяць перебування жінки в лікарні, розписались про їх безсилля перед хворобою і на днях виписують матір додому. Мама, жінка мужня, прожила важке життя, ще не знає про свою хворобу. Але розуміє, що це щось складне.

- а) запропонувати план та програму роботи з клієнткою.
- б) дати рекомендації стосовно її поведінки з матір'ю.

Варіант №12

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. Виберіть з трьох нище зазначених відповідей психотерапевта на висловлювання клієнта ту, яка є найкориснішою:

Клієнт: «Я почуваю себе жахливо. Нічого не приносить мені радості».

Психотерапевт:

- а) «я думаю це так, оскільки Ви завжди порівнюєте себе з своєю сестрою?»
- б) «нічого з того, що Ви робите, не приносить Вам радості?»
- в) «я не можу повірити, що все так погано».

Обґрунтуйте свій вибір, поясніть чому інші відповіді здаються Вам неприйнятними.

Варіант №13

1. Сімейна психотерапія.
2. Групова психотерапія.
3. Короткотривала психотерапія.

4. Визначте, чи є відповідь консультанта емпатичною: чи присутнє там розуміння проблеми, почуттів клієнта, чи міститься там орієнтування, направлення, чи пропонуються якісь дії.

а) Клієнт: «Я хочу розлучитись. Я не можу жити з людиною, яка зі мною не рахується».

Психотерапевт: «Ви відчуваєте, що Ваш чоловік Вас не цінує».

б) Клієнт: «Мій син часто мені грубить і взагалі перестав звертати увагу на мої поради. Він вважає, що я лізу не у свої справи. А я боюсь, що люди, з якими він працює, його підведуть. Я стільки разів його попереджувала. Порадьте, що мені робити».

Психотерапевт: «Я бачу, що Ви турбуєтесь за сина. Вас турбує те, що Ви не можете знайти спільну мову з ним».

в) Клієнт: «Мені набридла моя робота. Я роблю те саме і втомився від рутини. Але що я можу ще робити? Чим мені зайнятись?»

Психотерапевт: «Ви незадоволені своєю роботою, тому що вона одноманітна і шукаєте чогось, щоб вас зацікавило. Давайте розпочнемо з того, що ви напишете список тих потреб, які б ви хотіли задовольнити на роботі».

г) Клієнт: «З тих пір, як моя дружина мене покинула, мені не хочеться нічого робити. Я нікуди не ходжу і майже не працюю. Немає сенсу заробляти гроші, якщо їх немає куди витратити. Нікому це не потрібно...»

Психотерапевт: «Ви відчуваєте себе покинутим і самотнім».

Варіант №14

1. Сімейна психотерапія.

2. Групова психотерапія.

3. Короткотривала психотерапія.

4. Після літніх канікул девятикласницю Олену наче підмінили. До цього весела і комунікабельна, вона стала замкнутою, тихою і нервовою. В клас приходила з дзвоником, а відразу після занять бігла додому. Вміло відмовлялась від участі у класних заходах.

Дивну поведінку дівчини почали помічати не тільки її однокласники, але й вчителі, хоча вона намагалась показати, що нічого не трапилось. Батьки на ситуацію не реагували, оскільки нічого не помічали. Розмови з дівчинкою не дали результату, хоча видно було, що щось її турбує. Признатись було нелегко. Червоніючи і час від часу надовго замовкаючи, дівчина розповіла історію, яка трапилась з нею в літньому таборі і про те, що зараз, як їй здається, вона хвора "якоюсь венеричною хворобою".

Визначте проблеми, які постали перед дівчиною. Побудуйте їх ієрархію за психологічною значимістю, продумайте послідовність вирішення. Змоделюйте майбутню бесіду.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Аналітична психологія і психотерапія К. Юнга.
2. Базова модель психодинамічної психотерапії.
3. Вербальні і невербальні засоби психотерапевтичної роботи.
4. Види і напрямки психотерапії.
5. Визначення психотерапії, її предмет, цілі, методи.
6. Вимоги до психотерапевта.
7. Генезис невроту в аналітичній психології К. Юнга.
8. Генезис невроту в гештальт-терапії.
9. Генезис невроту за індивідуальною психологією А. Адлера.
10. Генезис невроту за К. Роджерсом.
11. Генезис невроту за психодинамічною психотерапією.
12. Генезис невроту за Я. Морено.
13. Гештальт-терапія. Теорія гештальттерапії.
14. Етапи психотерапевтичного процесу
15. Етапи психотерапевтичного процесу в гештальт-терапії.
16. Етапи психотерапевтичної сесії.
17. Етичні принципи психотерапевта.
18. Життєва філософія гештальт-терапії (9 заповідей). Поняття „автентичної особистості”.
19. Індивідуальна психологія і психотерапія А. Адлера.
20. Історія виникнення аналітичної психотерапії.
21. Історія виникнення і розвитку клієнт-центрованої психотерапії К. Роджерса.
22. Історія виникнення індивідуальної психології А. Адлера.
23. Історія виникнення когнітивної психотерапії.
24. Історія розвитку психодинамічної психотерапії.
25. Історія розвитку психотерапії.
26. Клієнти психотерапевта.
27. Когнітивна психотерапія.
28. Механізм індивідуальної психотерапії А. Адлера.
29. Механізми аналітичної психотерапії К. Юнга.
30. Механізми гештальт-терапії.
31. Механізми клієнт-центрованої терапії.

32. Механізми психологічного захисту в психоаналізі.
33. Назвіть психотерапевтичні мотиви символдрами.
34. Опис психотерапевтичного процесу А. Адлера.
35. Описати мотиви символдрами «квітка», «дерево», «три дерева».
36. Описати техніки символдрами «сім'я тварин», «власна земельна ділянка», «уявіть себе на 10 років старшим».
37. Опишіть етапи психотерапевтичного процесу в аналітичній психології.
38. Опишіть техніки символдрами «лісова галявина», «човен», «печера».
39. Опишіть техніки символдрами «луг», «підйом вгору», «пересування вздовж струмка».
40. Опишіть типи регресивної поведінки, характерні для кожної із стадій психосексуального розвитку за З. Фрейдом.
41. Основні поняття і методи когнітивної психотерапії.
42. Основні поняття психотерапії орієнтованої на клієнта.
43. Основні психотерапевтичні положення вчення А. Адлера.
44. Особливості роботи психоаналітика з клієнтом.
45. Періоди життєвого циклу за К. Юнгом.
46. Поняття «трансферу» в психодинамічній психотерапії З. Фрейда і аналітичній психології К. Юнга.
47. Поняття «архетип» в аналітичній психології К. Юнга.
48. Поняття «лібідо» в психодинамічній психотерапії З. Фрейда і аналітичній психології К. Юнга.
49. Порівняйте зміст поняття «регресія» в різних психотерапевтичних напрямках.
50. Порівняйте підходи до аналізу снобачень в психоаналізі і в аналітичній психотерапії К. Юнга.
51. Порівняйте підходи індивідуальної психології А. Адлера і психоаналізу в світоглядних установах, теоретичних основах, в меті, описанні факторів терапії, в методах.
52. Початок психотерапевтичного лікування в психодинамічній психотерапії.

53. Принципи психотерапії.
54. Психодинамічний напрямок в психотерапії.
55. Психологічне консультування, психологічна корекція і психотерапія.
56. Психотерапевтичне дослідження пацієнта в психодинамічній психотерапії.
57. Психотерапевтичний процес в психодрамі.
58. Психотерапевтичний процес за К. Юнгом.
59. Психотерапія, центрована на клієнті.
60. Психотехніка в концепції К. Роджерса.
61. Результат гештальттерапії.
62. Результат клієнт-центрованої терапії.
63. Результат психодинамічної психотерапії.
64. Результат психотерапії за Я. Морено.
65. Розкрийте поняття Аніми та Анімуса в аналітичній психології К. Г. Юнга.
66. Стадії психосексуального розвитку за З. Фрейдом.
67. Структура особистості за З. Фрейдом.
68. Структура особистості за К. Юнгом.
69. Сутність психодинамічної психотерапії.
70. Суть поняття психотерапія. Задачі психотерапевта.
71. Суть психотерапії К. Роджерса.
72. Теоретичні положення аналітичної психології К. Юнга.
73. Теорія індивідуальної психотерапії А. Адлера.
74. Теорія клієнт-центрованої психотерапії.
75. Теорія психодрами.
76. Техніки аналітичної психології К. Юнга.
77. Техніки гештальт-терапії.
78. Техніки індивідуальної психотерапії А. Адлера.
79. Техніки класичного психоаналізу.
80. Техніки когнітивної психотерапії.
81. Техніки психодрами.
82. Техніки символдрами «дослідження будинку», «зустріч із значимою особою».

83. Типи скарг клієнта.
84. Стиль життя за А. Адлером.
85. Фази психотерапевтичного дійства.
86. Фактори психотерапевтичного впливу в психоаналізі.
87. Шість видів запитань клієнтів з метою „перевірки довіри” до психотерапевта.
88. Декодування замаскованих повідомлень.
89. Кодування повідомлень клієнтом.
90. Організація і проведення тренінгу.
91. Аутотренінг, як техніка релаксації.

ДЖЕРЕЛА, РЕКОМЕНДОВАНІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Основна

1. Абрамова Г. С. Психотерапия // Абрамова Г. С. Практическая психология. – М., 2001. – С. 240 – 291.
2. Атватер И., Даффи К. Г. Психотерапия // Атватер И., Даффи К. Г. Психология для жизни. – М., 2003. – С. 403 – 433.
3. Берн Э. Психотерапия // Берн Э. Введение в психиатрию и психоанализ для непосвящённых. – Симферополь, 1998. – Гл. 8. – С. 295 – 336.
4. Бондаренко О. Ф. Гуманістична психотерапія. Некласичні напрямки у практиці психологічної допомоги та англомова християнська психотерапія // Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога. – Х., 1996. – С. 115.
5. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. – СПб.: Питер, 2007. – 480 с.
6. Глива Є. Вступ до психотерапії: Навчальний посібник. – Острог-Київ: Вид-во “Остозька академія”, вид-во “Кондор”, 2004. – 530 с.
7. Зигмунд Фрейд / Хосеп рамон Касафонт; пер. с исп. А. Берковой. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2006. – 253 с.
8. Иващенко С. Карл Роджерс – человек и его идеи // Роджерс К. Клиентцентрированная терапия. – М., 1997. – С. 5 – 10.
9. Калина Н. Ф. Основы психотерапии: Семиотика в психотерапии. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 272 с. – (Актуальная психология)
10. Когнитивная терапия депрессии / А. Бек, Б. Шо, Г. Эмери, А. Раш. – С.Пб.: Питер, 2003. – 298 с.– (Золотой фонд психотерапии).
11. Мак-Маллин Р. Практикум по когнитивной терапии: Пер. с англ. – С.Пб.: Речь, 2001. – 559 с.– (Психологический практикум).
12. Обухов Я. Л. Символдрама: Кататимно-имагинативная терапия детей и подростков. – М., Эйдос, 1997. – 112 с.

13. Основи гештальттерапії / Упоряд.: О. Марінушкіна, Н. Турбовець. – К.: Главник, 2006. – 128 с.– (Психологічний інструментарій).

14. Основные направления современной психотерапии: Учеб. пособие / Науч. ред. А. М. Боковинова. – М.: Когито-Центр, 2000. – 378 с.

15. Основы психотерапии: Учебн. Пособие для студентов вузов / Л. Ф Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с.

16. Цзен Н. В., Пахомов Ю.В. Психотренинг: игры и упражнения – изд. 2-е, доп. – М.: Независимая фирма „Класс”, 2006 – 272 с.

17. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб. Питер Пресс, 1997. – 608 с.

Додаткова

18. Бачило С. С. Экзистенциальная психология и терапия как одно из перспективных направлений современной психологии // Журнал практ. психолога. – 2006. – № 3. – С. 128 – 133.

19. Гарбузов В. И. Практическая психотерапия, или как вернуть ребенку и подростку уверенность а себе, истинное достоинство и здоровье. – Санкт–Петербург: АО „Сфера”, 1994. – 160 с.

20. Годфруа Ж. Психиатрия и медицинский подход к лечению психических расстройств. Психотерапия // Годфруа Ж. Что такое психологи?. – М., 1996. – Т. 2.– С. 154 – 177.

21. Гулдинг М., Гулдинг Р. Психотерапия нового решения. Теория и практика. – М.: Независимая фирма „Класс”, 1997. – 288 с.

22. Катков А. Л. Миссия психотерапии в контексте идеи нового времени // Психотерапия. – 2005. – № 4. – С. 2 – 5.

23. Ламберт К. Индивидуация и взаимное влияние психоанализа и аналитической психологии // Московский психотерапевтический журнал. – 2007. – № 2. – С. 66 – 80.

24. Лапуш М. Практическая психотехника – Санкт-Петербург: Изд-во „Универсальная книга”, 1997. – 172 с.
25. Лэнгс Р. Рабочая книга психотерапевта. Бессознательные аспекты общения и их понимание / Пер. с англ. Е. Перовой. – М.: Изд-во Эксмо, 2003 – 192 с.
26. Манgetti А. Онтопсихология: Практика и метафизика психотерапии: Пер. с итал.– М.: Онтопсихология, 2004.– 140 с.
27. Медреш Е. Основи гештальт – терапії, або хто мені ця дюдина? // Психолог.– 2006.– Трав. (№ 17). – С. 8 – 10.
28. Морено Дж. Я. Психодрама и групповая психотерапия // Журнал практического психолога. – 2006. – № 2. – С. 170 – 175.
29. Парамонова Н. В. Моя психодрама // Журнал практического психолога. – 2006.– № 2. – С. 29 – 50.
30. Перлз Ф. С. Практика гештальт – терапии. – М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2001. – 472 с.– (Современная психология: Теория и практика: Концепции психотерапии; Вып. 1.).
31. Психотерапия // Хок Р. Р. 40 Исследований, которые потрясли психологию. Секреты выдающихся экспериментов. – С. Пб., 2003. – С. 341 – 376.
32. Сидоренко Е. В. Терапия и тренинг в концепции Альфреда Адлера. – С.Пб.: Речь, 2002. – 346 с.
33. Символдрама. Сборник научных трудов Е. К. Агеенковой, Т. Б. Василец, И. Е. Винова и др. / Под. ред. Я. Л. Обухова и В. А. Поликарпова. Мн.: Европейский гуманитарный университет, 2001 – 416 с.
34. Телесно-ориентированная терапия // Неведомый мир. – 2006. – № 6. – С. 30 – 32.
35. Фрейд А., Фрейд З. Детская сексуальность и психоанализ детских неврозов (Сб. раб.) Составитель и ред. М. М. Решетников. – СПб.: В.-Е. Институт психоанализа, 1997. – 387 с.

**Список основної навчальної літератури з курсу
що є в бібліотеці Волинського національного університету
імені Лесі Українки**

	Автор	Назва підручника (навчального посібника)	Видавництво, рік та мова видання	Кількість примірників у бібліотеці ВНЗ
1	Глива Є.	Вступ до психотерапії	Острозька академія; Кондор, 2004.– укр.. мовою	10 прим.
2	Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочарян А.С.	Основы психотерапии	Ника-Центр, 2001. – рос. мовою	2 прим.
3	Вайнер И.	Основы психотерапии	Питер, 2002. – рос. мовою	3 прим.
4	Клусман Р.	Справочник по психотерапии	Питер, 2004. – рос. мовою	3 прим.
5	Коттлер Дж.	Совершенный психотерапевт. Работа с трудными клиентами	Питер, 2002. – рос. мовою	3 прим.
6	Макаров В.В.	Психотерапия нового века	Академ. проект: Проф. Психоте- рапевтическая лига, 2001. – рос. мовою	3 прим.
7	Михайлов Б.В., Сердюк А.И., Федосеев В.А.	Психотерапия в общесоматической медицине: Клиническое руководство	Прапор, 2002. – рос. мовою	1 прим.
8	Рудестам К.	Групповая психотерапия	Питер, 2006. – рос. мовою	3 прим.
9	Научн.ред. А.М.Боковикова	Основные направления современной психотерапии	Когито-Центр, 2000. – рос. мовою	1 прим.
10	Под ред. Б.Д.Карвасарского	Психотерапия	Питер, 2000. – рос. мовою	1 прим.
11	Шліппе А. фон., Швайцер Й.	Системна психотерапія та консультування	ВНТЛ-Класика, 2004.– укр. мовою	1 прим.
12	Лазарус А.А.	Краткосрочная мульти- модальная психотерапия	Речь, 2001. – рос. мовою	3 прим.

Література, підготовлена викладачами кафедри:

1. Основи психотерапії та когнітивно-поведінкової діяльності : навч. посіб. / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна, ; за ред. М. І. Мушкевич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 420 с.

Навчально-методичне видання

МУШКЕВИЧ Мирослава Іванівна

ПСИХОТЕРАПІЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

(в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти
ступеня бакалівр факультету психології)

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 5,12 ум. друк. арк., 5,01 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 58. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.